

Van: b.brouwer@natuurenmilieu.nl

Utrecht, 10 05 2025

ARTHUR VAN SCHENDELSTRAAT 600
3511 MJ UTRECHT
NEDERLAND
T +31(0)30-2331328
INFO@NATUURENMILIEU.NL
WWW.NATUURENMILIEU.NL

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie LVVN,

Op 15 mei a.s. vindt het Commissiedebat gewasbeschermingsmiddelen plaats. Graag willen we namens de ondergetekende organisaties 3 punten onder uw aandacht brengen. We hopen dat u de minister wilt oproepen hiermee aan de slag te gaan. In de onderstaande brief lichten we deze punten toe.

1. Steeds meer omwonenden laten van zich horen door blootstelling aan bestrijdingsmiddelen
 - Stel vanuit Rijksweg in, of geef instructies aan gemeenten of provincies voor bufferstroken tussen intensief bespoten teelten, en omwonenden en kwetsbare locaties (scholen, zorginstellingen etc.).
2. Stikstofproblematiek en Raad van State-uitspraak: in en rondom Natura2000 gebieden bufferzones waarin integraal de stikstof en bestrijdingsmiddelen problematiek wordt opgelost
 - Ontwikkel samen met provincies (en geef vervolgens instructies) bufferzones in en rondom Natura 2000-gebieden waarin enkel biologische of vergelijkbare natuurinclusieve landbouw mag plaatsvinden, waarmee wordt gezorgd voor reductie van stikstof én minimalisering van bestrijdingsmiddelen.
3. Motie 'stoppen met bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden': tijd om uit te voeren
 - Voer de motie uit om ons drinkwater te beschermen en het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden te stoppen of minimaliseren. (Zie stand van zaken in de bijlage onderaan deze brief.)

1. Steeds meer omwonenden laten van zich horen door blootstelling aan bestrijdingsmiddelen

Sinds de jaren '80 is het oppervlakte aan bollenteelt bijna verdubbeld van 14.500 naar 27.000 hectare. Het bewustzijn en de kennis over de schadelijke gevolgen en risico's van bestrijdingsmiddelen is sindsdien ook toegenomen. Ook wordt steeds duidelijker dat de beoordeling van de bestrijdingsmiddelen tekort schiet. Het [RIVM](#) en het [Ctgb](#) erkennen dat bestrijdingsmiddelen niet (voldoende) worden onderzocht op neurotoxiciteit (o.a. Parkinson, ALS en Alzheimer). In meerdere rechtszaken mochten lelietelers daarom toegelaten middelen toch niet gebruiken naast bewoning. Daarnaast is het [kankerrisico volgens wetenschappers decennialang te laag ingeschat](#). Verder wordt niet gekeken naar blootstelling via huisstof, terwijl uit het [OBO-onderzoek van het RIVM](#) blijkt dat er bij omwonenden van intensief bespoten landbouwpercelen gemiddeld 8 keer hogere concentraties aan bestrijdingsmiddelen in huisstof zitten dan verder weg gelegen woningen. Uit het SPRINT-onderzoek van de WUR blijkt dat in Nederland veel hogere concentraties aan bestrijdingsmiddelen worden aangetroffen in huisstof, water, urine en bodem dan op andere locaties in Europa.

PesticideVrij-dag was een druk bezochte manifestatie waar veel mensen met Parkinson en hun naasten, lieten horen dat zij zich onbeschermd en kwetsbaar voelen doordat ze (te veel) aan bestrijdingsmiddelen worden blootgesteld. Wij ontvangen veel schrijnende vragen van bewoners op welke manier zij hun veiligheid kunnen (laten) borgen en voorkomen dat tot aan hun tuin bestrijdingsmiddelen worden gespoten. In en rond het dorp Wapserveen (Drenthe) zijn dit jaar bijvoorbeeld 22 percelen met bollen ingeplant, ook pal

naast woningen met jonge gezinnen en naast een school met kinderopvang. Een huisarts uit deze regio stelt samen met andere huisartsen afwijkende medische observaties vast, zoals relatief veel gevallen van Parkinson en ALS, drie kinderen met leukemie in één dorp, en verschillende vroeggeboorten. Inmiddels is er een Artsencollectief met reeds meer dan 200 artsen dat pleit voor stevige voorzorgsmaatregelen en de bescherming van mensen boven economisch gewin van enkelen te laten gaan.

De WUR werkt aan onderzoek naar de benodigde breedte van een spuitvrije zone. Wij vragen u om niet langer te wachten met beleid en de minister op te roepen om de aangenomen moties hierover met spoed uit te voeren.¹ Voorkomen moet worden dat boeren en burgers nog vaker tegenover elkaar staan in de rechtszaal. De overheid dient vanuit het voorzorgsprincipe maatregelen te nemen om bewoners te beschermen, een eerste stap is het instellen van bufferzones.

Het Rijk kan bijvoorbeeld een instructie geven aan gemeenten of provincies, of vanuit Rijksweg bufferstroken instellen tussen intensief bespoten teelten, en omwonenden en kwetsbare locaties (scholen, zorginstellingen etc.). Dit is in lijn met:

- artikel 4 van Verordening 1107/2009, waarin staat dat lidstaten het voorzorgsbeginsel kunnen toepassen bij de toelating,
- artikel 12 van de [Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden](#), dat stelt dat pesticiden worden geminimaliseerd of verboden in en nabij gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt, zoals woningen, schoolterreinen en zorginstellingen
- de recente rechtspraak van het [Europese Hof van Justitie](#) waarin is bepaald dat de bescherming van mens, dier en milieu voorgaat op de bescherming van gewassen

2. Stikstofproblematiek en Raad van State-uitspraak: in en rondom Natura 2000-gebieden enkel biologische landbouw of vergelijkbare inclusieve landbouw toestaan

De stikstofproblematiek leidt tot het voorstel van de Ministeriële stikstofcommissie om een strook van 250 meter rond overbelaste gebieden in te stellen, waarin maatwerk gericht op stikstofreductie wordt ingevoerd. Het kabinet geeft aan dat de invulling nog moet worden uitgewerkt.

Houd bij de invulling van deze bufferzones ook rekening met de effecten van bestrijdingsmiddelen op natuurgebieden. Dat kan door bijv. provincies te instrueren om in deze stroken maximaal 170 kg stikstof aan dierlijke mest per ha toe te laten, alleen de SKAL-lijst van bestrijdingsmiddelen toe te staan en duurzaam omgaan met water te verplichten. Natuurlijk horen daar ook de benodigde stimuleringsmaatregelen voor de betreffende boeren bij, zodat deze zones kunnen uitgroeien tot de kraamkamers van de biologische en natuurinclusieve landbouw!

Het invoeren van zulke meer integrale bufferzones waarin met stikstof én bestrijdingsmiddelen rekening wordt gehouden, helpt ook bij de omgang met de recente uitspraak over bestrijdingsmiddelen van de Raad van State. Agrariërs naast een Natura 2000-gebied moeten bij een teeltwissel naar een intensief bespoten teelt - zoals lelies - aantonen dat spuiten geen significant negatief effect heeft. Als ze dat niet kunnen aantonen - wat aannemelijk is, want het Ctgb beoordeelt bestrijdingsmiddelen daar niet op - heeft de teler een natuurvergunning van de provincie nodig. Het is maar de vraag of ze die krijgen want bij potentiële schade aan een Natura 2000-gebied geldt een strenge toets. Dit vormt een risico voor de natuur én voor boeren, die door de onduidelijkheid over de reikwijdte van de uitspraak in onzekerheid zitten. Bufferzones zijn een geschikte maatregel om de natuur te beschermen en de boeren enige duidelijkheid te geven.

¹ Motie van het lid Ouwehand c.s., Kamerstuk 27858, nr. 464 uit 2019 en Motie van het lid Vedder c.s., Kamerstuk 27 858, nr. 659 uit 2024.

Om provincies richting te geven en te zorgen dat Natura 2000-gebieden niet nog verder verslechteren, kan het Rijk (bijv. in het Besluit kwaliteit leefomgeving) provincies instrueren om in en rondom Natura 2000-gebieden (buffer)zones aan te wijzen waarin enkel (biologische of vergelijkbare natuurinclusieve) landbouw mag plaatsvinden.

Dit geeft mede invulling aan een andere verplichting van Nederland om het gebruik van bestrijdingsmiddelen in Natura2000-gebieden te verbieden of minimaliseren (artikel 12 Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden).

3. Motie 'stoppen met bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden': tijd om uit te voeren

In november 2022 nam de Tweede Kamer [een motie aan](#) die oproep tot het stoppen met het gebruik van bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden. Volgens de Europese Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden (artikel 11 lid 2, onder c en artikel 12) moet Nederland het gebruik van bestrijdingsmiddelen in deze gebieden verbieden of in elk geval tot een minimum beperken.

De minister is sindsdien bezig met een juridische analyse, het in beeld brengen van de consequenties van een verbod en of een verbod geschikt, noodzakelijk en proportioneel wordt geacht.

In Europa hebben de lidstaten gezamenlijk afgewogen en wettelijk vastgelegd om gebruik van pesticiden in grondwaterbeschermingsgebieden te stoppen of minimaliseren. De afweging of het verbod geschikt, noodzakelijk en proportioneel is, is dus al gemaakt. Uit onderzoek van Natuur & Milieu blijkt echter dat in deze gebieden nog steeds bestrijdingsmiddelen worden gebruikt. Onderzoek van het RIVM toont aan dat in 32% van de drinkwaterwinningen normoverschrijdingen door bestrijdingsmiddelen zijn gemeten, en dit neemt toe. De vervuiling van het grondwater is een toenemend probleem (zie ook de bijlage bij deze brief). Het is nu noodzakelijk om uit te zoeken hoe deze wetgeving in Nederland moet worden geïmplementeerd. Ook is het verstandig om uit te zoeken welke consequenties een dergelijk verbod heeft om na te gaan wat de financiële consequenties zijn en welke ondersteuning boeren (en burgers) nodig hebben. Die uitvoering moet nu ter hand worden genomen.

Het is van belang dat de Minister [de motie](#) van de Kamer uitvoert, ons drinkwater gaat beschermen en het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden verbiedt. Dit kan bijvoorbeeld met een verbod op chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen, in aanvulling op het verbod op prioritaire stoffen dat is opgenomen in artikel 27a Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Als overheidsorgaan is ook het Ctgb gehouden aan de Europese regels. Het Ctgb zou daarom in de gebruiksvoorschriften van chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen moeten opnemen dat zij niet in grondwaterbeschermingsgebieden gebruikt mogen worden.

NATUUR & MILIEU

Ten slotte

We vragen u in uw hoedanigheid als volksvertegenwoordiger om de Minister van L&V te roepen om met bovenstaande punten aan de slag te gaan.

Met vriendelijke groet,

Rob van Tilburg
Directeur Programma's Natuur & Milieu

Mede namens de volgende organisaties:

BIJLAGE - Motie stoppen met bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden

Politieke tijdlijn

Datum	Gebeurtenis
8 juni 2022	Eerste agendering door Tjeerd de Groot in CD gewasbeschermingsmiddelen (verslag)
20 oktober 2022	Onderwerp opnieuw aangekaart in CD gewasbeschermingsmiddelen (verslag)
9 november 2022	Motie -De Groot aangenomen: oproep tot verbod op bestrijdingsmiddelen in GWB-gebieden (27858-587)
23 februari 2023	Toezegging TZ202303021 : minister belooft verkenning juridische en praktische haalbaarheid van motie
19 april 2023	Toezegging TZ202305081 : minister belooft impactanalyse te delen vóór juli 2023
22 september 2023	Minister rapporteert juridische analyse (27858 nr. 605) en deelt Kamerbrief over vervolg uitvoering motie via impactanalyse, verwacht voorjaar 2024 (27858 nr. 633). Uit de juridische analyse blijkt dat het Rijk maatregelen mag nemen om een algemeen verbod op bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden in te stellen.
8 mei 2024	Minister Adema stelt dat uitvoering motie volgt via impactanalyse door de WUR en deelt eerste deel van de impactanalyse. (27858 nr. 653)
27 november 2024	In het CD zegt Minister Wiersma schriftelijk terug te komen op vragen van het lid Podt rondom de uitvoering van de motie-De Groot TZ202412-010 (status: openstaand)

Juridische mogelijkheden

Juridisch artikel	Toelichting
Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden, art. 80a	Biedt het Rijk de mogelijkheid om via een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) een gebiedsverbod op bestrijdingsmiddelen in te stellen.
Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden, art. 27a + Omgevingswet art. 2.18 lid 1 sub c	Regelt een verbod op een beperkte groep prioritair stoffen (aangewezen onder de Kaderrichtlijn Water) in grondwaterbeschermingsgebieden.
Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden, art. 8e	Verbiedt het gebruik van bepaalde uitspoelingsgevoelige bestrijdingsmiddelen in GWB-gebieden vanwege een strengere uitspoelingsnorm.
Subsidiariteitsbeginsel in Omgevingsrecht (Kamerstuk 27858-617)	Stelt dat de provincie in principe bevoegd gezag is voor bescherming van grondwater en dit regelt via provinciale milieuregels.
Omgevingswet art. 2.3, derde lid	Bepaalt dat het Rijk bevoegd gezag kan zijn als nationale belangen in het geding zijn en provinciale of gemeentelijke maatregelen onvoldoende doelmatig zijn.

Natuur & Milieu heeft onderzoek gedaan naar de implementatie van de Europese richtlijn duurzaam gebruik pesticiden, waarin staat dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden moet worden verboden of in ieder geval geminimaliseerd.

- Het Rijk beperkt via de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden het gebruik van slechts zo'n 16% van de bestrijdingsmiddelen in gebieden waar het grondwater of oppervlaktewater gebruikt wordt voor de winning van drinkwater. De meeste bestrijdingsmiddelen kunnen hier wel gewoon gebruikt worden.
- Zes van de provincies heeft een verbod op bestrijdingsmiddelengebruik in waterwingebieden - de nauwe cirkel rondom het drinkwateronttrekkingspunt - ingevoerd. Geen van de provincies heeft een verbod doorgevoerd op het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de ruimere grondwaterbeschermingsgebieden.
- In de praktijk bestaan de grondwaterbeschermingsgebieden voor ongeveer 40% van de totale oppervlakte uit landbouwgrond. Een deel van deze landbouwgrond wordt gebruikt voor teelten waar zeer intensief bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, zoals de bollenteelt. Daarnaast blijkt dat op 11% van het oppervlakte van de waterwingebieden ook landbouw plaatsvindt. Dit zijn de gebieden direct rondom de drinkwaterwinpunt.
- De vervuiling van het grondwater neemt ondertussen toe, een groot probleem voor de zuivering en voor de financiering ervan. Het RIVM concludeert dat in 2012/2013 in 20% van de drinkwaterwinningen normoverschrijdingen door bestrijdingsmiddelen zijn gemeten. In 2018/2019 was dit toegenomen naar 32% van de drinkwaterwinningen uit grondwater. Deze toename is vooral zichtbaar in de grondwaterwinningen van de provincies Drenthe, Overijssel, Gelderland en Utrecht.²
- Bij de oppervlaktewater winningen gaat het om een toename van normoverschrijdingen van één of meer bestrijdingsmiddelen van 60% naar 83% van de innamepunten.
- Zie ook artikel van WMD: <https://wmd.nl/nieuws/is-ons-drinkwater-wel-veilig-om-te-drinken/>

² RIVM 2020, p.37